

УДК 65.012.32.001.76

С.О.Гуткевич

Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв

А.О.Князевич

Рівненський державний гуманітарний університет

ІНДИКАТОРИ СТАНУ ГОСПОДАРСЬКОГО МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ

У статті розглядаються питання формування ефективного господарського механізму управління інноваційним розвитком, запропоновані фази його життєвого циклу. Розроблена система індикаторів стану господарського механізму управління інноваційним розвитком на різних рівнях управління.

Ключові слова: механізм управління, інноваційний розвиток, інноваційний клімат, індикатори стану господарського механізму.

S.Gutkevich, A.Knyazevich

INDICATORS OF THE STATE OF ECONOMIC MECHANISM OF MANAGEMENT INNOVATIVE DEVELOPMENT

The article is complete question of forming effective economic mechanism of management innovative development, offered phases its life cycle. The system of indicators of the state of economic mechanism of management innovative development on the different levels is developed.

Keywords: mechanism of management, innovative development, innovative climate, indicators of the state of economic mechanism.

С.А.Гуткевич, А.А.Князевич

ИНДИКАТОРЫ СОСТОЯНИЯ ХОЗЯЙСТВЕННОГО МЕХАНИЗМА УПРАВЛЕНИЯ ИННОВАЦИОННЫМ РАЗВИТИЕМ

В статье рассматриваются вопросы формирования эффективного хозяйственного механизма управления инновационным развитием, предложены фазы его жизненного цикла. Разработана система индикаторов состояния хозяйственного механизма управления инновационным развитием на разных уровнях управления.

Ключевые слова: механизм управления, инновационное развитие, инновационный климат, индикаторы состояния хозяйственного механизма.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Досягнення ефективного впровадження інновацій можливе лише при наявності необхідного інноваційного потенціалу як на рівні окремого підприємства, галузі, так і держави в цілому, тобто сукупності наявних засобів та можливостей для застосування в інноваційній сфері.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Серед наукових праць, присвячених проблемам формування ефективного господарського механізму управління, слід відмітити дослідження таких вчених-економістів як Н.Ю. Брюховецька, Й.С. Завадський, С.М. Ілляшенко, П.Т. Саблук, Р.М. Костюкевич, А.А. Чухно та інші. Більшість вчених відмічають необхідність і актуальність проведення досліджень по розробці загальної концепції господарського механізму управління та його складових.

Цілі статті. Розкрити сутність механізмів управління інноваційним розвитком та розробити систему індикаторів, яка б дозволила оцінити рівень їх ефективності.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Для здійснення інноваційної діяльності необхідні інвестиції, **інвестиційний клімат**. Це сукупність економічних передумов функціонування суб'єктів підприємницької діяльності, до яких відносять правову і фінансову стабільність, правові гарантії захисту інтересів інвесторів, розвиток інвестиційно-інноваційної інфраструктури, формування стимулюючих ринкових відносин, стабільність державного сектору, прийнятний рівень ризиків, дієві системи страхування.

Проведені дослідження дозволили запропонувати за аналогією з економічною категорією «інвестиційний клімат» поняття «інноваційний клімат» галузі національної економіки, держави. Інноваційний клімат передбачає створення умов, режиму сприяння новаціям з боку державних органів влади і керівництва всіх рівнів управління та інноваційному розвитку у відповідних галузях науки, техніки, технології, управлінській діяльності.

Вивчення проблем управління інноваційною діяльністю

показали, що значна частина інноваційних пропозицій поки що залишається не реалізованою через низький рівень платоспроможності підприємств, недостатньо сприятливий інноваційний клімат, а також їх слабку інвестиційну привабливість. Таким чином, сукупність даних факторів вказує на необхідність розробки і впровадження спеціальних механізмів управління інноваційним розвитком підприємств, а також методів оцінки результатів їх дії і впливу на інноваційний клімат галузей економіки.

Необхідно дотримуватися принципу диференціації механізмів управління по горизонталі та вертикалі національної економіки, враховуючи специфіку підприємств, що ведуть господарську діяльність [4, с. 6]. Ефективними є такі механізми управління, які забезпечують максимальне використання й найбільш повне розкриття інноваційного потенціалу підприємства.

Проведений аналіз показав, що існує декілька підходів до визначення економічної категорії «механізми управління» [1, с. 8; 2, с. 61-70; 3, с. 33-34; 4, с. 6]. Сутність економічної категорії «механізм управління інноваційним розвитком підприємств» вказує на наявність процесу механічного виконання визначених управлінських функцій і операцій. Функції управління реалізуються за допомогою методів, які на практиці постійно вдосконалюються. Відповідно до вимог зовнішнього середовища, їх виконання стає механічною послідовністю чітко визначених складових елементів. Складові елементи стають немов би інструментами управління. Набір інструментів і важелів, що входять до даного методу управління в чітко встановленій послідовності, яка визначається дією об'єктивних економічних законів, становить механізм управління.

В теорії управління виділяють три групи методів, які певною мірою взаємозалежні, взаємопов'язані між собою й утворюють інструменти управління. Чітко відпрацьований інструментарій виконання методів управління перетворюється на механізми управління. Механізми управління розглядаються як «господарський механізм», який складається з трьох частин: організаційно-правового та економічного механізмів, а також сукупності соціально-психологічних методів [2, с. 61].

Відпрацьовані й випробувані на практиці методи управління трансформують у розряд механізмів управління, які визначають інноваційний розвиток підприємств та галузей національної економіки. Для ефективного використання чітко налагоджених механізмів менеджерам потрібно знати їх склад, послідовність впровадження і мати деяку майстерність в управлінні ними. Управління інноваційним розвитком підприємств перетворюється на механічне введення в дію у визначеному порядку пов'язаних між собою механізмів, методів та інструментів, що становлять господарський механізм управління, від стану і ефективності дії якого залежать можливості реалізації наявного інноваційного потенціалу. Господарські механізми управління інноваційним розвитком різних соціально-економічних утворень складаються з таких самих частин, але інструментарій кожної частини різний залежно від галузевої спрямованості, сформованих економічних відносин, впливу ринку і ступеня втручання держави. Господарський механізм на макрорівні є інституціональним, який задає напрямок інноваційних змін для всіх останніх. Від того, наскільки швидко підприємства й навіть галузі зможуть застосовувати науково обґрунтовані механізми управління, що відповідають новим умовам зовнішнього середовища, залежить їх подальший інноваційний розвиток.

Кожна організація, товар, або технологія мають свій життєвий цикл, тобто проміжок часу між їх появою та виходом з ринку. За аналогією, процес дії господарського механізму управління інноваційним розвитком підприємств має свої фази життєвого циклу:

I фаза. Початок інноваційного лагу включає обґрунтування необхідності інноваційних змін господарського механізму управління та розробку альтернативних варіантів новацій.

II фаза. Закінчення інноваційного лагу включає в себе формування інноваційних змін у господарському механізмі управління та початок впровадження інновацій.

III фаза. Отримання соціального й економічного ефекту. Тут найбільш повно відбувається дія оновленого господарського механізму управління інноваційним розвитком.

IV фаза. Зміна внутрішніх і зовнішніх обставин, невідповідність господарського механізму управління, необхідність

його коригування.

Аналіз фаз життєвого циклу господарського механізму управління вказує на те, що його ефективність залежить від ступеня відповідності вимогам динамічного зовнішнього і внутрішнього середовища, впливу на інноваційний розвиток і отримання запланованих соціально-економічних результатів діяльності підприємств. А отже, необхідним є визначення показників, що будуть сигналізувати про потребу своєчасного коригування господарського механізму на початку IV фази життєвого циклу.

Спеціально розроблена система індикаторів стану господарського механізму управління — це основа аналізу результатів його дії та ефективності управління інноваційним розвитком підприємств. *Первинні індикатори* включають проведення аналізу сильних і слабких сторін, інноваційних можливостей і загроз діяльності (SWOT-аналіз), оцінку сприйнятливості підприємства до інноваційних змін, його інноваційного потенціалу. До *вторинних індикаторів* належить аналіз результатів господарської діяльності по впровадженню інновацій за останній період часу: аналіз результатів ефективності діючого господарського механізму та його складових.

Регуляторами ефективності механізму управління є як ринкове, так і державне регулювання (підтримка загальнодержавного інноваційного клімату), які повинні бути збалансовані між собою відповідно до покладених на них завдань. Головними ознаками господарського механізму управління є його ієрархічна, трьохрівнева будова, безперервність розвитку та вдосконалення.

Формування механізму управління інноваційним розвитком тісно пов'язане з інноваційної політикою, яка визначає загальнодержавний інноваційний клімат. Визначення напрямів інноваційного розвитку та складу відповідних механізмів на різних рівнях управління розглядається як процес оптимізації управлінських рішень, що починається із системного аналізу й науково обґрунтованого визначення складу діючих факторів, на основі якого пропонується модель відповідного господарського механізму управління й послідовність етапів впровадження його в дію.

Висновки. Основним напрямом удосконалення управління розвитком підприємств є процес інноваційного перетворення та впровадження господарського механізму управління інноваційним розвитком на інституційному, управлінському і технічному рівнях.

Державою та галузями національної економіки накопичений достатньо великий інноваційний потенціал, тобто сукупність ресурсів, освіти, науки та фахівців, необхідних для реалізації програми інноваційного розвитку підприємств. Визначені напрями повинні реалізовуватися шляхом формування сприятливого інноваційного клімату і підвищення інвестиційно-інноваційного потенціалу галузей економіки за допомогою поглиблення змісту інновацій в діяльності підприємств, впровадження інвестиційно-інноваційної моделі розвитку, визначення джерел інвестування при здійсненні інноваційної діяльності, формування ефективного господарського механізму управління.

Таким чином, індикаторами стану господарського механізму управління інноваційним розвитком є відповідність державної інноваційної політики сучасним вимогам соціально-економічного розвитку країни; сприятливий інвестиційно-інноваційний клімат в державі, галузі, на підприємстві, їх інноваційний потенціал; середня тривалість інноваційного лагу при розробці та впровадженні інновацій. Потребують подальшого дослідження та наукового обґрунтування методи оцінки та шляхи покращення кожного з індикаторів стану господарського механізму управління інноваційним розвитком на різних рівнях управління.

1. Брюховецька, Н. Ю. Економічний механізм забезпечення ефективного функціонування підприємств [Текст] : автореф. дис. ... докт. екон. наук : 08.06.01 / Брюховецька Наталя Юхимівна; Національна академія наук України. Інститут економіки промисловості. - Донецьк, 2001. - 25 с.

2. Завадський, Й. С. Менеджмент [Текст] : в 3 т. / Й. С. Завадський. — 3-вид., доп. - К. : Вид-во Європ. ун-ту, 2003. - Т. 2. - 640 с.

3. Ілляшенко, С. М. Управління інноваційним розвитком : проблеми, концепції методи [Текст]: навч. посіб. / С. М. Ілляшенко. - Суми : ВТД «Університетська книга», 2003. - 278 с.

4. Механізми ринкового господарювання : галузеві особливості [Текст]: моногр. / В. Я. Гуменюк, Б. О. Король, Р. М. Костюкевич, Н. О. Мазур, Г. Ю. Міщук, Г. Ю. Орлов, І. А. Рошик ; за ред. д.е.н., проф. В. Я. Гуменюка. — Рівне: НУВГП, 2005. — 281 с.